

OSTRAVAN.CZ

1. Jít, či nejít na Smetanu? Operní cyklus v Ostravě odpovídá, že svět na rozcestí potřebuje své umění

05.03.2024 ostravan.cz - Milan Bátor

[Odkaz na originál](#)**Klíčová slova:** divadlo; moravskoslezské; Národní; NDM; Ostravě

"Snad se najde nákej koutek, kde bych nikomu nevadil v divadle, nákej, – pardon – sloup," četl první ředitel Národního divadla v Praze František Adolf Šubert v dopise Bedřicha Smetany, toho času devětapadesátiletého, neslyšícího, těžce nemocného, žijícího v Jabkenicích u své dcery Žofie. Postavení Smetany jako praotce české národní hudby a zakladatele jakés takés tradice tvrdě narazilo už během jeho života, kdy byl obviněn z lpění na cizích vzorech, především na Schumannovi, Lisztovi a Wagnerovi. Co hůř, kdy na něj někteří ctižádostiví epigoni a závistivci pořádali mediální lynč. Mimochodem podobné nechtěné "pocty" a danajského daru se dostalo i jinému českému hudebnímu romantikovi Zdeňku Fibichovi.

Jak tedy číst Smetanu s odstupem dvou staletí od jeho narození, které uplynulo 3. března? Jak mu rozumět a chápat jeho misi? Potřebuje vůbec persvazivní výroky? Nesvědčí podobné tendence náhodou o iluzivní potřebě vidět v něm někoho, kým nebyl a být ani nechtěl? Nánosů a škrabošek na Smetanově hudbě za ta léta ulpělo víc než dost. Ostatně o tom výmluvně svědčí už frustrované výroky samotného skladatele: "Myslíte-li, že mi děláte nějakou zvláštní radost, když Prodanou nevěstu tak velebite, jste na omylu; když vás slyším takto mluvit, zdá se mi, že mým ostatním a lepším operám vůbec nerozumíte – moje síla a radost je docela jinde." Smetana se jako skladatel učil především z vlastních chyb. Neměl akademické vzdělání a hudební znalosti získal v omezených podmínkách. Představme si lakmusový papírek používaný na testování kyselosti. Vezměme kteroukoli Smetanovu operu a hledejme, co je spojuje. Je to národovecký apel? Hluboká empatie? Soucit s každým trpícím člověkem? Každá Smetanova opera připomíná jednotlivé díly mozaiky, které můžou zaujmout izolovaně, ale jen v celku odhalí svou pravou tvář. Síla Smetanovy hudby je v jeho bezbřehé fantazii, šokující intuici a obrovské odvaze hledat neustále nové možnosti a cesty.

Jak by se asi tvářil, kdyby viděl, jak dnes vypadá kultura v jeho vlastní zemi, v níž byl koncem života spíše cizincem? Těžko říct, ale je téměř jisté, že by ho překvapilo, kolik lidí se k jeho hudbě a odkazu hlásí. Dvoustleté smetanovské výročí si nenechalo ujít žádné z velkých měst České republiky, ale nejokázalejší poctu připravilo **Národní divadlo moravskoslezské v Ostravě**.

Jako jediná instituce v České republice přichystalo ostravské divadlo kompletní uvedení všech dokončených oper Bedřicha Smetany. Kolosální projekt navázal na podobný husarský kousek, který přesně před sto lety v Ostravě inicioval tehdejší pokrokový šéf opery Emanuel Bastl. A nyní šéf **NDM** Jiří Nekvasil nešetřil silami ani rozpočtem. Rozhodl se grandiózní oslavu Smetanova jubilea zopakovat v plném rozsahu a parádě – tedy dvakrát za sebou.

Jestli si to Smetana zaslouží? Není pochyb. Hledat v jeho operách mouchy je pouhé nedorozumění. Všechny více či méně obsahují geniální momenty a hlavně svou společenskou angažovaností a vírou v člověka neztrácejí na vitalitě a aktuálnosti. První tři opery Braniboři v Čechách, Prodaná nevěsta a Dalibor se odehrály od soboty do pondělí před zraky vyprodaného ostravského hlediště, které o svých sympatiích dávalo vědět často velmi halasným způsobem. Nevadilo, že ostravské divadlo představilo inscenace velmi kontrastní a co do režijní, scénické a interpretační koncepce různorodé. Smetanovy opery prošly touto zkouškou bez ztráty kytičky. Hlavně díky famóznímu a nebojme se na rovinu napsat nejlepšímu českému opernímu sboru, skvělému orchestru a některým špičkovým sólistům v čele s Veronikou Rovnou. Ne vždy se všechno vydařilo, ale to už patří k životu.

Největší radost? Někteří osvětlení rodiče vzali do divadla děti a věková skladba publika byla velmi pestrá. Jak vidno, Smetana přitahuje a oslovuje současné kulturní generace. Kdo jeho hudbě přijde na kloub a pochopí ji, stává se pro něj snadno návykovou, což je dnes i díky technologiím mnohem jednodušší než kdy dřív.

Současný svět je na rozcestí a mnoho lidí hledá své kořeny a identitu. Ve světle mnoha siláckých, znalých a uznalých komentářů se nachází i Smetanova hudba. Kupodivu do pléna nepromlouvají novodobí "inkvizitoři", kteří by toužili dostat Smetanu na pranýř, případně na tratoliště dějin. Chybí našťástí ideologičtí kádrováci, kteří by naopak "národní hudbu" ordinovali v rámci všeobecného blaha do každé rodiny jako všestranný lék proti vadnoucí občanské pospolitosti.

Šanci si pochopitelně nenechali ujít veřejní činitelé. A tak se čelní politici mohou přetřhnout, aby se mihli (samo sebou, že nejčastěji pouze jednou) na významných oslavách a reprezentativních akcích, přestože jsou často přímo zodpovědní za devastaci české kultury. Někteří si dokonce připravili herecké etudy, jak je významné výročí nedojímá. A mezitím se v Olomouci umělci strachují o budoucnost svého orchestru a holé živobyty. A mnohde jinde trnou, jak vyjdou s rozpočtem už tak drasticky seškrtným vládnoucí garniturou.

A co by řekl sám Smetana na ony dobrácké pokusy učinit z něj světového autora? "Nenamáhal jsem se nikdy, abych si získal slávy v cizině; já psal skladby své vždy pouze pro své rodáky, a když ti je vlídně přijali, to bylo mi nejlepší odměnou; když i jinde v cizozemsku se budou provozovat a líbit, bude dobře, ale nikdy nebudu toho náhledu, že se mi tím stala jakási dobrodiní a že tím skladbám svým na ceně přibýlo."

URL | <https://www.ostravan.cz/83914/jit-ci-nejit-na-smetanu-operni-cyklus-v-ostrove-odpovida-ze-svet-na-rozcesti-potrebuje-sve-umeni/>

